

Sıradanlıklar ve Tuhafliklar

Guillaume Paoli

Çelişkili bir beyanla başlayalım: Çeşitliliğe bu kadar değer veren bir dünyada, farklı olmak hemen hemen imkânsız. Herkes aynı üniformayı giyiyor ya da aynı şeylerle ilgileniyor demek değil bu, tam tersi. Uzun zamandır seri üretim yerini kişiselleştirilmiş modellere bıraktı; iş bireyselleştirildi, herkes kendi ağlarının içinde çalışabiliyor. Fakat bu gevşek birey-grup durumlarındaki tavırlar oldukça önceden tahmin edilebilir karakterde oluyor. Özellikle ‘normatif’ olmanın en büyük günah olduğu çevrelerde, dil ve davranış biçimleri yine belli normlara göre şekillenebiliyor. Birinin hislerini incitme ya da bir şekilde tepkisellikle suçlanma riskiyle karşılaşıldığında ya da yeterince pozitif olamama durumunda iletişim, önceden belirlenmiş kodların tekrarı üzerine kuruluyor. Bu tabi kelimelere dökülmeyen iletişim biçimleri için de geçerli; protesto toplantılarında kontrol edilemeyen sıkıştırılmalar, alkışlar ve yuhlamaların yerini öz disiplinin ürünü olan sessiz el işaretleri aldı. Ve bütün bunlar kıyafetlere de yansıyor. Herkesin kendi tasarladığı tekilliklerin bu kadar birbirine benzemesi gerçekten şaşırtıcı.

Eğer çeşitlilik farklı tatlara, kültürel anlatımlara ya da düşüncelere açık olmak ve bunları tecrübe etmek demekse hiçbir problem yok. Siyasi seviyede, ‘radikal çeşitlilik’ yanılıcı bir kavram olabilir. Var olan sosyal parçalanmayı açıklayan bir bahaneye dönüşmesi, farklı ilgi alanlarının aynı yerde var olmalarına rağmen birbirleriyle etkileşimde olamaması ya da tek bir amaç etrafında toplanamamasına sebep olabilir. Örneğin, kültürel görecilik örneği üzerinde duralım. Birine şunu söylemek, güya bir tolerans göstergesi: ‘Bu bakış açısı Afrikalı bir kadın ya da bir tecavüz mağduru olarak sana ait ve bu konuda bir şey söyleme hakkını kendimde görmüyorum.’ Bu aynı zamanda şu demek değil midir: ‘Benden o kadar farklısın ki benim görüşlerime karşı kayıtsız olmak zorundasın.’ Ve bu da şuna bağlanır: Senin öznel bir gerçekliğin var. Benim de öyle. İkimiz de bunu kabul edip yan yana durmayı seçiyoruz, bu kadar. Amerikalı filozof David Detmer’in dediği gibi: ‘Görecilik, başkalarının görüşlerini anlamaya çalışmak için en önemli motivasyonu ortadan kaldırır: diğer tarafın haklı, kendimizin haksız olabileceği olgusu.’ Bu şekilde bakıldığında, radikal çeşitlilik aslında diyalogun radikal reddedilişi haline gelir.

Çoğunluk fikri bugünlerde oldukça kuşku uyandırıcı. Kısa bir süre evvel insanlar, dünyayı değiştirmek için çoğunluğu yanınıza almanız gerektiğini düşünüyordu. Sol düşünceye sahip grupların bir birlik kuramaması, küçük bir elitten oluşan güç odaklarını yenememelerinin arkasındaki neden olarak görülüyordu. Bugünlerde çoğunluk, normla ilişkilendiriliyor. Mesela, beyazlık, heteroseksüellik, yetişkinlik, sağlıklı Avrupalı erkek olma durumu. Kendini böyle tanımlamak, dominant olan norm olarak görmeye eşitleniyor ki bu bizi çok da rahatsız etmemeli: Neo-faşistler dışında kim kendini beyaz, Avrupalı, heteroseksüel bir erkek olarak tanımlayacak kadar uyumuş olabilir ki? Çoğu kişinin tepkisi: Durum böyle, yapabileceğim bir şey yok, ama hiçbir zaman böyle bir kimlikle kendimi tanımlamayacağım. Beyaz bir tene sahipsiniz ya da Avrupa’da doğmuşsunuz, burada gurur duyacak ya da utanacak hiçbir şey yok. Cinsel tercihlere gelince, toleranslı, liberal ülkelerde bile çoğunluk hala heteroseksüel. Tabi bu farklı yönelime sahip kişiler hakkında bir şey söylemiyor. Soru şu: Azınlık odaklı anlatımlarda, çoğu kişinin yaşamakta olduğu hüsrana ve arzuların ifadesine yer var mı? Bildiğimiz gibi, ana akım medyada gösterilen ‘norm’ ile hissedilenler arasında pek bir ortak payda yok. Çoğu kişi kendilerine ait görmedikleri bir kimliğin içine hapsedilmiş hissediyorlar ve bununla birlikte gelen utanç dolu bir sessizliğin içine gömülüyorlar. Her türlü ayrımcılık mağdurlarına sempatiyle yaklaşırsalar da kendi hayatlarıyla ilişki kurmakta zorlanıyorlar.

Durumu daha da vahimleştiren, onların hüsrانlarının ve arzularının diğer azınlıklardan ciddi biçimde farklı olduğu varsayımı.

Çoğulculuk, tekilliklerin birbirine eklenmesi olarak algılanıyor. Bu fikirle ilgili sorun, ‘tekil’ aynı zamanda ‘biricik’ demek olduğundan başka hiçbir şeyle karşılaştırılmıyor olması (bunun paradigmatik bir örneği Almanya’daki Holocaust’un tekilliği tartışması). Gereçlendirme şöyle yapılıyor: Her azınlık belirli bir ayrımcılıkla karşılaşılıyor. Cis-hetero-kadınlara uygulanan ayrımcılıkla lezbiyenlere uygulanan ayrımcılık, kuirlere uygulanan ayrımcılık birbirinden farklı. Bu yüzden de her azınlık, başka güç biçimleriyle ilişkilendirilemeyen mikro-güçlerle uğraşmak zorunda. Dahası, her grup farklı kodlar, hisler ve dünya görüşlerine sahip olduğundan kendine ait, önyargı ve zarardan uzak bölgelere ihtiyaç duyuyor (ki bazıları radikal ayrılıkçılığa kadar varabiliyor.) Başkalarıyla kamusal alandaki bir karşılaşma hususi öznelliklerin yan yana var olmasının ve görünür hale getirilmesinin ötesine geçemiyor, occupy hareketlerinde olduğu gibi. Tek bir neden etrafında birleşmek ‘totaliter’ olarak görülen çoğunluk inşası ile eş değer görülüyor. Daha da çelişkili bir şekilde ifade etmek gerekirse: Bu tarz öz güçlendirme, güçsüzlüğe yol açıyor.

Şu anda çoğu kişinin tecrübe ettiği aslında bir çözülme. Globalleşmiş topluma yabancılaşmış hissederken bütün kolektif bağlar ve sosyal koruma mekanizmaları da yok edilmiş durumda. İş, eşya ve piyasa gibi güçlerin arasında tek başına kalmış durumdadır. Kültürel kimlik, tekil kaldığı ve daha geniş sosyal ya da ekonomik konuları gündeme getirmediği sürece bir arada olmanın kabul edilen tek biçimi. Bununla beraber, çoğunluk her zaman monolitik değil. Her türlü farklılığın kabul edildiği, ortak bir alanın araştırıldığı bir şey de olabilir.

İngilizceden çeviren Merve Ünsal